

9. Веселовський І. В. Атлас – визначник бур'янів / Веселовський І. В., Лисенко А. К., Манько Ю. П. – К.: Урожай, 1988. – 70 с.
10. Васильченко І. Т. Определитель сорных растений районов орошаемого земледелия. / Васильченко І. Т. Пидотти О. А. – Л.: Колос, 1970. – 366 с.
11. Алешин Е. П. Рис / Алешин Е. П., Алешин Н. Е. – К.: Краснодар, 1997. – 504 с.
12. Боротьба с сорняками риса / Агарков В. Д., Сапелкин В. К., Конохова В. П., Гордейчук Б. К. – М.: Колос, 1972. – 148 с.
13. Рекомендации по возделыванию риса в условиях Украинской ССР. – К.: Урожай, 1975. – 37 с.
14. Застосування гербіцидів на посівах рису [Текст]: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., (Скадовськ, 6-8 серпня 2013 р.): тези доповідей / відп. ред. Т. В. Дудченко; Інститут рису НААН – Скадовск 2013. – С. 96-97.

УДК 631.1:633.18(477)

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ГАЛУЗІ РИСІВНИЦТВА УКРАЇНИ

Дудченко В.В. – к.с.-г.н., Інститут рису НААНУ
Морозов Р.В. – д.е.н., професор, Херсонський ДАУ
Вожегов С.Г. – к.с.-г.н., Інститут рису НААНУ

Постановка проблеми. Специфіка виробництва рису в Україні полягає як в наявності сприятливих природно-та агрокліматичних умов, так і комплексу побудованих в північній частині Криму, в південних районах Херсонської та Одеської областях протягом 60–70-х років минулого століття гідротехнічних споруд – рисових зрошувальних систем. Рисова зрошувальна система – це комплекс гідротехнічних споруд, що забезпечує подачу зрошувальної води на рисові поля, розподілення її в межах рисового поля згідно з потребою і видалення дренажно-скидного стоку за її межі. До складу рисових зрошувальних систем входять зрошувальна та дренажно-скидна мережа з комплексом регулюючих гідротехнічних споруд, а також продуктивні посівні площі [5, с. 23]. Зазначимо, що у результаті реорганізації аграрного сектору внутрішньогосподарську мережу рисових зрошувальних систем було передано до комунальної власності селищних і сільських рад, які на даний час не мають коштів на підтримку цих складних інженерних споруд у робочому режимі, наявні випадки руйнування зрошувальних систем. Нині і на перспективу з метою отримання стабільних високих врожаїв рису, актуальним залишається питання ефективного використання існуючих в Україні рисових зрошувальних систем.

Вважаємо, що на даному етапі розвитку рисівництва в Україні формування механізмів державно-приватного партнерства в галузі має спрямовуватися на інтегроване управління природно-ресурсними складовими сільськогосподарського виробництва, у тому числі управління функціонуванням рисових зрошувальних систем із відповідним узгодженням інтересів державних і приватних партнерів (рисівницьких господарств) з метою отримання взаємної вигоди.

Стан вивчення проблеми. Внесок вітчизняних вчених у справу дослідження і вирішення проблем галузі рисівництва досить вагомий. Враховуючи актуальність наукових завдань з підвищення ефективності використання рисових зрошувальних систем для розвитку галузі рисівництва України, багато вчених приділяли їм розв'язанню особливу увагу в своїх дослідженнях. Питання меліоративного стану рисових зрошувальних систем висвітлено у працях класиків вітчизняного рисосіяння Д.Г. Шапошникова [13], Т.М. Кириєнко [8], Л.В. Скрипчинської [12], І.С. Жовтонога [6] та ін. Особливості експлуатації рисових зрошувальних систем детально розглядали А.А. Ванцовський [2, 3], Р.А. Вожегова [4] та ін. Дослідженню питань реконструкції існуючих рисових зрошувальних систем на закриті та напівзакриті чекові зрошувальні системи з оборотним циклом водорозподілу присвятив свої праці В.Й. Маківський [1]. Пріоритет у розробці технології вирощування рису з урахуванням вимог охорони навколишнього середовища в господарствах України належить А.А. Ванцовському [3], В.Г. Корнбергеру [3, 5] та ін. Проте на нинішньому етапі розвитку рисівництва актуальним питанням є виконання заходів з реконструкції та відновлення внутрішньогосподарської мережі рисових зрошувальних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, проведення ремонтно-відновлювальних робіт та капітального планування чеків та інших заходів, спрямованих на створення цілісного підходу щодо управління функціонуванням рисових зрошувальних систем в Україні.

Завдання і методика досліджень. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та проблематика формування механізму державно-приватного партнерства в галузі рисівництва з метою створення цілісного підходу щодо управління функціонуванням рисових зрошувальних систем в контексті найбільш повного узгодження інтересів державних і приватних партнерів.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, теорії управління, наукові праці вітчизняних вчених, законодавчі та інші нормативно-правові акти України. Для досягнення передбачуваних наукових результатів у роботі використані загальнонаукові методи та підходи (діалектичний метод пізнання, системно-логічний, структурний та комплексний підходи та ін.).

Результати досліджень. Державно-приватне партнерство в галузі рисівництва може бути здійснено у сфері забезпечення управління функціонуванням внутрішньогосподарської мережі рисових зрошувальних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що перебувають у комунальній власності селищних та сільських рад. Слід зазначити, що державно-приватне партнерство розглядається в літературних джерелах переважно як "...співробітництво між територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому Законом України "Про державно-приватне партнерство" та іншими законодавчими актами" [9].

Структурні складові механізму взаємодії державних і приватних партнерів у рисівництві представлені на рис. 1

Рисунок 1. Структурні складові механізму взаємодії державних і приватних партнерів у рисівництві

Для того щоб розкрити визначальні параметри механізму державно-приватного партнерства в рисівництві, необхідно попередньо розглянути основні принципи співробітництва державних і приватних партнерів. Принципами здійснення державно-приватного партнерства у рисівництві є: рівність перед законом державних і приватних партнерів; заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів; узгодження інтересів державних і приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди; незмінність протягом усього строку дії договору концесії, укладеного в рамках державно-приватного партнерства; справедливий розподіл між державним (концесієдавцем) і приватним (концесіонером) партнерами ризиків, пов'язаних із виконанням договору концесії та інших договорів; визначення приватного партнера на конкурсних засадах.

Зазначимо, що згідно з діючим законодавством до ознак державно-приватного партнерства у рисівництві належать: забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; довготривалість відносин (від 10 до 50 років); передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти державно-приватного партнерства.

Здійснення державно-приватного партнерства у сфері забезпечення управління функціонуванням внутрішньогосподарської мережі рисових зрошувальних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що перебувають у комунальній власності селищних та сільських рад передбачає виконання таких функцій: проектування, будівництво нових рисових зрошувальних систем; експлуатація і відновлення (реконструкція, модернізація) внутрішньогосподарської мережі рисових зрошувальних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, у тому числі ремонтно-відновлювальних робіт та капітального планування чеків; інші функції, які пов'язані з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

У рамках здійснення державно-приватного партнерства відповідно до законодавчих актів України можуть укладатися договори про: концесію; спільну діяльність; розподіл продукції; інші. Важливо зазначити, що згідно з Законом України, від 16.07.1999 р. № 997-XIV "Про концесії" [10] "у концесію можуть надаватися об'єкти права державної чи комунальної власності, які використовуються для здійснення діяльності у таких сферах господарської діяльності (крім видів підприємницької діяльності, які відповідно до законодавства можуть здійснюватися виключно державними підприємствами і об'єднаннями): ... будівництво, реконструкція та експлуатація внутрішньогосподарських меліоративних систем та окремих об'єктів їх інженерної інфраструктури".

За такого підходу об'єктами державно-приватного партнерства в галузі рисівництва мають бути об'єкти, що сьогодні перебувають у комунальній власності селищних та сільських рад – внутрішньогосподарській мережі рисових зрошувальних систем, окремі об'єкти інженерної інфраструктури.

Слід зауважити, що передача об'єктів, що перебувають у комунальній власності, приватному партнеру для виконання умов договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, не зумовлює перехід права власності

сті на ці об'єкти до приватного партнера.

Державна підтримка здійснення державно-приватного партнерства в рисівництві має здійснюватися шляхом надання пільг щодо концесійних платежів, у тому числі у вигляді розстрочки, відстрочки, повного або часткового звільнення від сплати концесійних платежів на певний строк, а також передбачених у договорі дотацій та компенсацій і інших форм, передбачених законодавством.

Безпосередньо, що стосується питання ефективності здійснення державно-приватного партнерства та виявлення можливих ризиків, пов'язаних з його реалізацією, то аналіз ефективності здійснення такого партнерства проводиться шляхом: детального обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення державно-приватного партнерства; порівняння основних показників реалізації проекту (рентабельності, рівня витрат, якості послуг тощо) із залученням приватного партнера та без такого залучення; виявлення видів ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ризиками; визначення форми реалізації державно-приватного партнерства.

Формування механізму державно-приватного партнерства в рисівництві вимагає детального обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення такого партнерства.

Відповідно до Закону України, від 01.07.2010 р. № 2404-VI "Про державно-приватне партнерство" [9] обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення державно-приватного партнерства проводиться за результатами аналізу: економічних та фінансових показників реалізації партнерства, у тому числі порівняння показників його реалізації із застосуванням державно-приватного партнерства, включаючи прогнозовані витрати та вигоди від його реалізації, з показниками здійснення такої діяльності за інших умов, ніж у рамках державно-приватного партнерства; соціальних наслідків реалізації партнерства, включаючи поліпшення якості послуг та рівень забезпечення попиту товарами (роботами і послугами); ризиків, пов'язаних з реалізацією партнерства, з урахуванням різних засобів їх розподілу між державним та приватним партнерами і впливу відповідного розподілу ризиків на фінансові зобов'язання державного партнера; екологічних наслідків реалізації партнерства з урахуванням можливого негативного впливу на стан довкілля.

Вважаємо, що здійснення державно-приватного партнерства у сфері забезпечення управління функціонуванням рисових зрошувальних систем як об'єктів такого партнерства дозволять впорядкувати питання передачі внутрішньогосподарської мережі рисових зрошувальних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що перебувають у комунальній власності, приватному партнеру для виконання функцій, пов'язаних із проектуванням і будівництвом нових рисових зрошувальних систем, реконструкцією, модернізацією та експлуатацією існуючих, а також інших функцій з метою виконання договору концесії як найбільш придатної форми співробітництва державних і приватних партнерів на договірній основі (рис. 2).

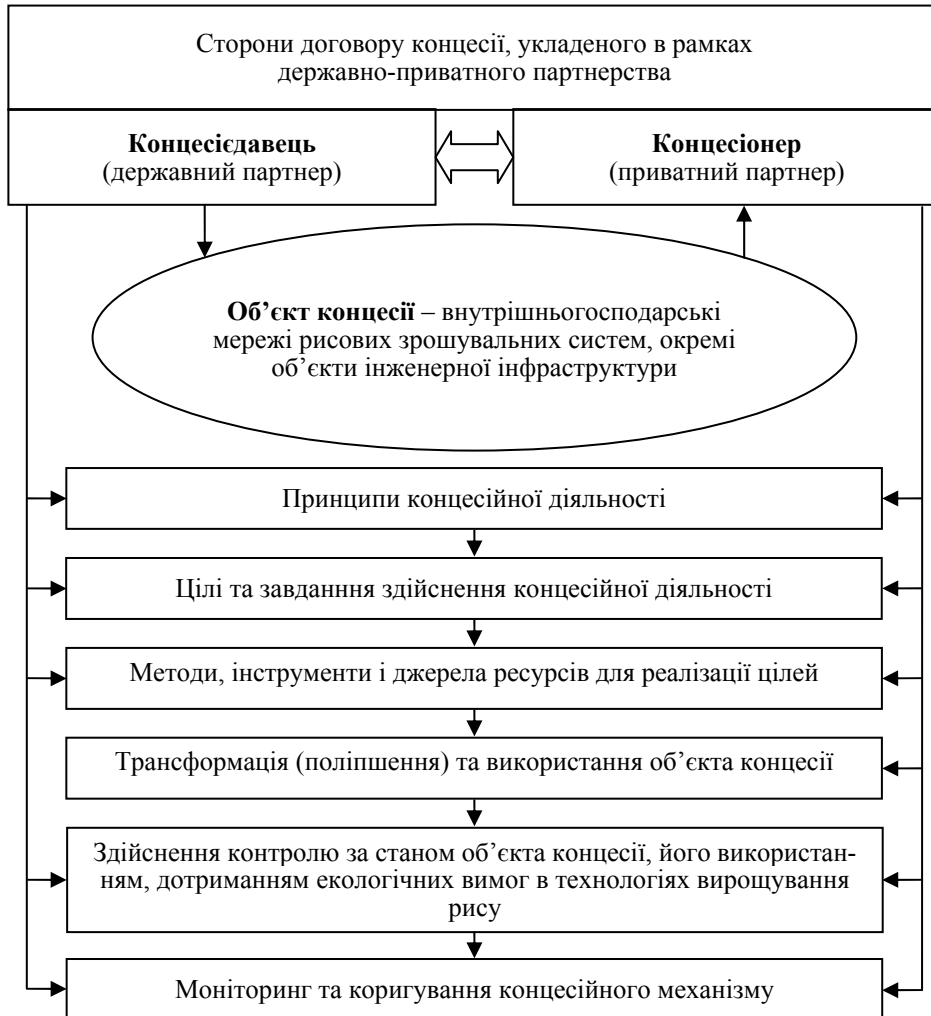

Рисунок 2. Модель структури концесійного механізму в рисівництві у рамках здійснення державно-приватного партнерства

Виходячи з викладеного підходу, наведемо особливості застосування концесійного механізму в рисівництві у рамках здійснення державно-приватного партнерства. Так, згідно з Законом України, від 16.07.1999 р. № 997-XIV "Про концесії" [10] договір концесії (концесійний договір) – "...договір, відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесіодавець) надає на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (або) здійснювати його управління (експлуатацію)...".

Об'єктом концесії в рисівництві є внутрішньогосподарські мережі рисових зрошувальних систем – технологічно цілісна інженерна інфраструктура, що включає в себе такі окремі об'єкти, як меліоративна мережа каналів, тру-

бопроводів (зрошувальних, осушувальних, осушувально-зволожувальних, колекторно-дренажних) з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережна мережа, дороги і споруди на них, взаємодію яких забезпечує управління водним, тепловим, повітряним і поживним режимом ґрунтів на меліорованих землях.

Варто зазначити, що у разі розташування об'єкта концесії на земельній ділянці державної або комунальної власності, повноваження щодо розпорядження якою здійснює концесіодавець, така земельна ділянка надається в оренду концесіонеру разом з об'єктом концесії на строк дії концесійного договору відповідно до Земельного кодексу України [7] та Закону України "Про оренду землі" [11]. Право власності на відповідну земельну ділянку здійснюється концесіодавцем відповідно до закону.

Основними принципами діяльності, пов'язаної з наданням та отриманням концесії, є: законність здійснення концесійної діяльності; державне регулювання концесійної діяльності та контроль за її здійсненням; здійснення концесійної діяльності на підставі концесійного договору; вибір концесіонерів переважно на конкурсній основі; врахування особливостей надання об'єкта у концесію в окремих сферах господарської діяльності; комплексне використання об'єкта концесії; взаємовигода сторін у концесійному договорі; державні гарантії капіталовкладень концесіонера; оплатне використання об'єкта концесії; забезпечення законних прав та інтересів споживачів товарів (робіт, послуг), що надаються концесіонером; стабільність умов концесійних договорів; розподіл ризиків між сторонами концесійного договору; участь держави, органів місцевого самоврядування у частковому фінансуванні об'єктів концесії.

Концесіонерам збиткових і низькорентабельних об'єктів концесії, що мають важливе соціальне значення, концесіодавець може надавати пільги щодо концесійних платежів, у тому числі у вигляді розстрочки, відстрочки, повного або часткового звільнення від сплати концесійних платежів на певний строк, а також передбачати в договорі надання дотацій, компенсацій та пільг.

Таким чином, здійснення державно-приватного партнерства у сфері забезпечення управління функціонуванням рисових зрошувальних систем як об'єктів такого партнерства дозволить впорядкувати питання, пов'язані з передачею внутрішньогосподарської мережі рисових зрошувальних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що перебувають у комунальній власності, приватному партнеру для виконання функцій, пов'язаних із проектуванням і будівництвом нових рисових зрошувальних систем, реконструкцією, модернізацією та експлуатацією існуючих, а також інших функцій з метою виконання договору концесії як найбільш придатної форми співробітництва державних і приватних партнерів на договірній основі.

Висновки та пропозиції. Здійснення державно-приватного партнерства у сфері забезпечення управління функціонуванням рисових зрошувальних систем із відповідним узгодженням інтересів державних та приватних партнерів дасть змогу на основі отримання синергетичного ефекту використати адміністративний ресурс органів державної влади та органів місцевого самоврядування, з урахуванням інтересів регіону і територіальної громади, та задіяти інвестиційний потенціал приватних партнерів (рисівницьких господарств) для

підвищення рівня техніко-економічних показників ефективності діяльності галузі рисівництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. А. с. № 1764575 А1 СССР, А 01 G 25/00. Рисовая оросительная система / В. И. Маковский (СССР). – № 4665529/15; Заявлено 23.03.89; Опубл. 30.09.92, Бюл. № 36. – 2 с.
 2. Ванцовський А. А. Культура рису на Україні : [монографія] / Ванцовський А. А. – Херсон : Айлант, 2004. – 172 с.
 3. Ванцовський А. А. Технологія вирощування рису з врахуванням вимог охорони навколишнього середовища в господарствах України / [Ванцовський А. А., Вожегов С. Г., Вожегова Р. А. та ін.]. – Херсон : Надніпряночка, 2004. – 77 с.
 4. Дудченко В. В. Технологія вирощування рису з врахуванням вимог охорони навколишнього середовища в господарствах України / [Дудченко В. В., Лісовий М. М., Вожегова Р. А. та ін.]. – Скадовськ : АС, 2011. – 84 с.
 5. Дудченко В. В. Технологія нормованого водокористування при вирощуванні рису з врахуванням вимог ресурсо-та природозбереження в господарствах України / Дудченко В. В., Корнбергер В. Г., Морозов В. В. ; за ред. В. В. Морозова. – Херсон : ХДУ, 2009. – 103 с.
 6. Жовтоног І. С. Рис на Украине / Жовтоног І. С. – К. : Урожай, 1971. – 179 с.
 7. Земельний кодекс України / Верховна Рада України, 25.10.2001, № 2768-III. – (Нормативний документ Верховної Ради України. Кодекс): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
 8. Кириенко Т. Н. Рисовые поля Украины и пути оптимизации почвообразовательных процессов. – Львов : Вища школа, 1985. – 184 с.
 9. Про державно-приватне партнерство / Верховна Рада України, 01.07.2010, № 2404-VI. – (Нормативний документ Верховної Ради України. Закон): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
 10. Про концесії / Верховна Рада України, 16.07.1999, № 997-XIV. – (Нормативний документ Верховної Ради України. Закон): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997-14>
 11. Про оренду землі / Верховна Рада України, 06.10.1998, № 161-XIV. – (Нормативний документ Верховної Ради України. Закон): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
 12. Скрипчинская Л. В. Орошение риса / Скрипчинская Л. В. – М. : Сельхозиздат, 1962. – 120 с.
 13. Шапошников Д. Г. Водный режим рисового поля / Д. Г. Шапошников, Д. П. Химич. – Симф. : Таврия, 1972. – 40 с.
-